

Tres generacions de filles úniques

La Mercè acaba de jubilar-se fa una setmana. És menuda, cabells blancs –no li agrada d'anar extremada–, ulleres i un somriure sempre a punt d'obrir-se. Diu que és una persona extrovertida i molt sociable. El primer record que té de no tenir germans li ve a la memòria: “Després de la guerra, era encara una criatura. Recordo que el meu pare em comprava cada setmana una bosseta de caramels i jo, com que sabia que no me'n podia comprar més –perquè també m'agraven molt els llibres i per a tot no n'hi havia–, me'ls posava arreglats sobre la tapa d'una capsa de cartró un per a cada dia de la setmana, i pensava que no me'ls havia de repartir amb ningú”. Va viure una infantesa feliç, malgrat els anys de guerra, i reconeix que la van consentir bastant: “A mi m'agraden molt els dolços i anava a buscar préssecs escarxats amb el meu oncle a una pastisseria del carrer de València. Només ho havia d'insinuar. Però, al mateix temps, els meus pares s'interessaven perquè llegís, perquè m'instruís. I recordo que el pare em portava a concert al Palau. Jo anava al cinema, però també havia d'anar al teatre. El gust per la cultura en general, me'l van cultivar molt”. La personalitat del seu pare, que també era fill únic, va marcar-la profundament. Era un home amb un sentit de l'educació i de la cultura molt viu, i així el va transmetre a la seva filla. Li va ensenyar de llegir i d'escriure, perquè la Mercè no va posar els peus a la primera escola fins els set anys. “Recordo que durant els anys de la guerra, el pare m'escribia cartes i jo les hi contestava i ell me les tornava, amb les faltes d'ortografia corregides”.

Després de l'escola va estudiar el batxillerat i entrà a Magisteri, que va abandonar just abans de pràctiques, perquè es va casar. Era el 1950 i la Mercè i el seu marit es posaven a viure a casa els pares d'ella. “En aquella època ningú no hauria pensat a deixar els pares. I jo estudiava per a mi, per enriquir-me, però estava convençuda que no treballaria mai”.

Ser filla única quan ets petita és una cosa, però de gran n'és una altra. Així ho veu la Mercè: “Quan ets petita et sents el centre del món, que tothom està per tu i no has de patir gens. Quan ets gran t'adones que ets responsable i et sents més obligat de cara als pares. Això és inevitable”.

La Mercè va decidir d'una manera raonada i conscient de tenir una única filla, la Dolors. Però, ¿per què? “Crec que per les mateixes raons que els meus pares. Bàsicament, perquè tenir més fills hauria representat que no els hauria pogut donar tot el que volia donar-los”. A més de les raons econòmiques, també hi va veure altres condicionants que en diu de responsable, és a dir: “adonar-te que ets responsable d'una vida nova i que no pots evadir-te'n i que no saps si podries ser responsable de més vides”.

Malgrat tot, ella afirma: “Després, més endavant, he pensat que era una cosa bona que la meua filla tingués germans. Amb un sol fill la parella està molt obsedida pel que li pot passar, i m'imagino que si en tens més t'has de ramificar i no et concentres en un únic problema. I em sembla que ho dic amb bastant de fonament, perquè ara que tinc filla i néta relativitzo més. Ara em costa separar filla i néta, perquè com que, l'Estel, sempre l'he tinguda a casa, doncs, a vegades confonc el nom i el concepte”.

LA FILLA

La Dolors té 42 anys i, això de treballar, s'ho va plantejar des d'un primer moment. És una dona enèrgica, amb criteris propis i fermes, parla ràpid i gesticula. És veu independent i feminista. Va estudiar pedagogia i actualment treballa de mestra d'EGB en una aula de reforç d'una escola de Premià (Maresme). La Dolors de petita escrivia cartes a la cigonya perquè li portés un germanet i les deixava a la finestra. Això, de petita, quan per veïns tenia una família nombrosa i ella veia que s'ho passaven molt bé plegats. Després ja no hi pensà més. Acceptà la seva condició, no sense recordar, però, que en una època de grisor escolar ser filla única era una etiqueta. “Era de les poques filles úniques que hi havia a la classe. Realment era una etiqueta que portaves bastant marcada. No era un fet explícit, però ho pensaven, ho tenien present, vaja. Recordo que plorava bastant a l'escola, quan era petita. Potser m'ho vaig fer jo, però em feia l'efecte que les monges pensaven que ho feia perquè era filla única i feia el drama. Les monges en aquella època eren molt cruels i educaven en la por. Potser plorava per això”.

De jove, mentre estudiava a la universi-

tat, el fet de ser filla única no la va condicionar de cap manera, “anava a la meua”. És ara que se sent més obligada: “Si jo sabés que els meus pares tenen altres fills i que en un moment determinat també se'n poden ocupar..., no me'n despreocuparia, és clar, perquè són els meus pares, però potser en algun moment em relaxaria més, en aquest punt. Ara és un fet que sempre has de tenir present, perquè si necessiten alguna cosa saps que ets l'única persona en qui poden confiar. Em preocupa a vegades el fet de pensar que no estàs suficientment per ells”.

¿Creus que els fills únics són aviciats? “Els dos extrems: o més aviciats o gens. El problema és que no hi ha gaire terme mig, amb els fills únics. En l'un cas, per a no aviciar-los, el grau d'exigència és més elevat. En l'altre, són realment aviciats”. ¿I en el teu? “Em penso que el grau d'exigència era bastant elevat”. ¿Si els fills únics són més introvertits? “Sí, claríssim”. ¿Més egoistes? “Sí, també”. ¿Més solitaris? “Possiblement. Estem més habituats a la solitud, no ens és tan problemàtica. Som gent que ens agrada, estar sols”.

La Dolors creu que ser filla única no és cap desavantatge, “tampoc no crec que sigui cap avantatge. És una circumstància que es dona, que és així i llestos. I tampoc no ens hi hem de capficar massa”.

Però, en canvi, va decidir de tenir una filla només. Tota una reflexió: “Primera-ment, perquè penso que, a mi, no m'ha anat malament. Després, perquè en una relació de parella són tots dos que decideixen, i el meu marit era partidari de tenir més d'un fill, però tampoc d'una forma ben decidida, perquè la relació amb la seva germana va ser molt conflictiva. A més, l'Estel va costar una mica que vingués i quan va venir, doncs, potser vam pensar que ja estava bé. Una altra raó va ser per egoisme: En aquell moment el món laboral de la dona estava bastant malament i aleshores era la dona qui obligatòriament havia de demanar la baixa per maternitat, no podia fer-ho l'home, i les baixes eren curtes i et trencava molt la vida laboral... I també l'egoisme de dir: Ostres, ¿ara hem de tornar a començar? Com a experiència, el fet de ser mare ja l'havia passat. Crec que és una experiència molt bona, que les dones han de tenir, però que a la vida la dona ha de fer altres coses, a part ser mare. I pensava que jo

no tenia forces suficients per a fer-les totes una mica bé. I vaig sentir que era una responsabilitat molt grossa i que la vida en tenia d'altres, de responsabilitats, i que totes no les podia fer”.

LA NÉTA

L'Estel té 15 anys i estudia primer de BUP. És molt més alta que no pas la seva mare i la seva àvia. Enguany ha començat l'institut i està una mica desorientada. Li van bé els estudis, perquè s'hi posa de ferm i la disgustaria profundament de suspendre cap assignatura. És tossuda, però també summament tímida. Molt tímida.

El fet de ser filla única no l'afecta ni poc ni gaire. Es nota, perquè a l'hora de respondre és, sobretot, dubitativa. No s'ha plantejat mai preguntes sobre aquesta condició. És un fet, l'accepta i endavant. Res més. Si en un primer moment, en les respostes és taxativa –res l'ha condicionada expressament pel fet de ser filla única–, després els raonaments ja són més matisats i la paraula més utilitzada és “potser”. Potser i prou.

No té ni remota idea del que farà quan serà gran, creu que l'any vinent s'ho podrà començar a plantejar. Té pocs amics i a la seva classe això de ser filla única no és cap novetat. “Som quatre o cinc, els fills únics a classe, no és cap tret diferencial. Tampoc no en parlem mai. Els altres nois i noies tenen un germà o dos, tres ja és excepcional”.

L'Estel ha guanyat molts premis literaris, tant en prosa com en poesia, però no vol ni pensar a dedicar-se a la literatura. Curiosament, la protagonista dels seus contes sempre és una noia, i ocasionalment té algun germà. En les estones de lleure no fa gran cosa: “Llegeixo a vegades, però no gaire. M'agrada molt anar al cinema, mirar la tele i nedar, però al meu aire. El que no suportó són les discoteques”.

¿Quan eres petita volies tenir germans? “Alguna vegada em passava pel cap, quan veia que els altres nens tenien germans o per tenir-ne cura. Ara ja no, ja no m'ho plantejo, això”. I, tanmateix, als quinze anys pensa que si tingués fills voldria la parelleta: “M'agradaria tenir més d'un fill, però potser només en tindrè un o potser no en tindrè cap. No ho sé”.

Ser filla única no la preocupa i, malgrat això: “Això no em sembla important. Però em penso que si tingués germans tot seria diferent. Jo també”.

Montse Serra